

Speech Mervyn Stegers, kick-off Week van het Zwemonderwijs 2009

11 mei 2009

Toelichting

Deze speech is uitgesproken door Mervyn Stegers, voorzitter van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ, tijdens de kick-off van de Week van het Zwemonderwijs op 11 mei 2009 in Burgers' Zoo Arnhem.

Graag heet ik u namens het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ van harte welkom op deze bijzondere avond. Deze avond vormt de start van het evaluatieproces van het Zwem-ABC. Voor ons Nederlanders is het behalen van het zwemdiploma eigenlijk heel gewoon. Wanneer we buiten onze landsgrenzen kijken, realiseren we ons dat dit helemaal niet zo gewoon is. Sterker nog, dan realiseren we ons dat ons Zwem-ABC heel bijzonder is. Zo bijzonder dat er vanuit Azië interesse is getoond in ons systeem. Al eerder was Taiwan geïnteresseerd vanwege het feit dat daar 100 maal zoveel kinderen verdrinken. Wereldwijd is verdrinking een belangrijke doodsoorzaak, bijvoorbeeld in Vietnam, waar veel woningen op palen in het water zijn gebouwd. Niet alleen kinderen die vanuit die paalwoningen in het water vallen, verdrinken, maar vaak ook de ouders die een reddingspoging wagen, verdrinken, omdat ze niet kunnen zwemmen. Dit 'niet verdrinken' is de basis van ons Zwem-ABC en sluit direct aan op de wens van onze klanten, de ruim 16 miljoen Nederlanders, die zelf niet willen verdrinken en dat ook niet willen dat hun kinderen en kleinkinderen.

Uit onderzoek van Consument en Veiligheid blijkt dat jaarlijks ongeveer 100 kinderen van 0 tot en met 4 jaar op de Spoed Eisende Hulp van een ziekenhuis worden behandeld als gevolg van een verdrinkingsongeval. De meeste slachtoffers zijn 1 of 2 jaar oud. Jaarlijks worden gemiddeld 78 kinderen van 0 tot en met 4 jaar in het ziekenhuis opgenomen na een verdrinkingsongeval. Het aantal kinderen dat in deze leeftijdscategorie verdrinkt, ligt gemiddeld op 14, waarmee verdrinking na een ongeval de belangrijkste doodsoorzaak is voor kinderen van 0 tot en met 4 jaar. Vorige week woensdag zijn de Child Safety Report Cards 2009 gepresenteerd in Straatsburg. Deze geven de veiligheid voor kinderen weer in 24 landen en worden uitgegeven door de European Child Safety Alliance. In vergelijking met deze 24 landen scoort Nederland goed, maar op het terrein van verdrinkingsveiligheid doet Nederland het een stuk minder. Op een schaal van vijf sterren scoort Nederland er slechts twee.

Kijkend naar deze cijfers is het logisch dat veiligheid en het ‘niet verdrinken’ de basis is van ons Zwem-ABC. Als we hier nog wat langer bij stilstaan, is het wel héél verbazingwekkend dat ons Zwem-ABC zich richt op kinderen vanaf 4 tot 5 jaar. De meeste verdrinkingen komen voor in de leeftijdscategorie onder de 4 jaar, terwijl wij een systeem hebben, gericht op kinderen boven de 4 jaar. Als wij het, als Nationaal Platform Zwembaden | NRZ, dus belangrijk vinden om te voldoen aan de wensen van onze klanten, de ruim 16 miljoen Nederlanders, die willen dat hun kinderen en kleinkinderen niet verdrinken. En als uit onderzoek blijkt dat verdrinking de belangrijkste doodsoorzaak is voor kinderen onder de 4 jaar, dan kunnen we alleen maar concluderen dat we op dit moment niet aan de wensen van de klanten voldoen. Tijd dus voor kritische evaluatie!

Graag neem ik u de komende minuten mee naar de verdere achtergrond van de evaluatie en de visie van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ op het Zwem-ABC en op het zwemonderwijs gebaseerd op drie pijlers: als eerste veiligheid, als tweede toerusting en als derde plezier.

Het evaluatieproces van het Zwem-ABC past in het kritisch durven kijken naar de eigen diensten van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ. Voorop gesteld blijft dat wij in Nederland een fantastisch product hebben, waarmee we volstrekt uniek zijn in de wereld. Maar ieder product is na verloop van tijd toe aan vernieuwing, zo ook ons systeem van zwemonderwijs. Het belang van het Zwem-ABC wordt onderschreven door de zwembaden, verenigingen, zwemscholen en brancheorganisaties. Dit neemt niet weg dat we kritische geluiden horen. De georganiseerde zwemscholen zien graag dat er niet alleen een kwaliteitscontrolesysteem is voor het diplomazwemmen, maar ook voor het proces van het zwemonderwijs. Eén van onze bestuurspartijen, de KNZB, is van mening dat het huidige zwemonderwijs geen goede basis vormt voor mogelijke doorstroming richting wedstrijdsporten. Vanuit de hoek van de pedagogen horen we al jaren de kritiek dat het kind niet centraal staat binnen het zwemonderwijs. Al deze geluiden zijn aanleiding voor ons om vanuit onze rol als kennisinstituut een evaluatie van het Zwem-ABC op te starten. Deze evaluatie wordt vooral sámen met de zwembranche en alle relevante stakeholders gedaan. Het werkveld is een belangrijke inspiratiebron en ons klankbord in het evaluatieproces.

Als kennisinstituut hebben wij natuurlijk zelf ook een visie op de ontwikkeling van het Zwem-ABC. In 1998 is het huidige Zwem-ABC ontwikkeld gebaseerd op twee pijlers: veiligheid en toerusting. Wij willen toe naar een systeem dat rust op drie pijlers: veiligheid, toerusting én plezier.

Bij de eerste pijler ‘veiligheid’ komt meteen de vraag op: wat is de definitie van zwemveiligheid? In het huidige Zwem-ABC is ervoor gekozen om zwemveiligheid te koppelen aan het beheersen van zwemslagen en motorisch gezien is de schoolslag te gecompliceerd voor een kind onder de 4 jaar. Dit betekent dat we kinderen pas zwemveilig maken vanaf 4 jaar. De huidige opleidingsweg voor een 4-jarige duurt gemiddeld 2 jaar. Dit betekent dat kinderen pas op hun 6e jaar zwemveilig zijn. Als we nog even de onderzoeksgegevens van Consument en Veiligheid erbij halen, dempen we de put als het kalf letterlijk verdronken is. Dus wat doen we dan met kinderen onder de 4 jaar? Die laten we zwemonveilig, omdat ze nog geen zwemslagen kunnen aanleren? Blijkbaar wel. En wat doen ouders met hun kinderen tot het moment dat ze op zwemles kunnen? Van het water weghouden, zwemvleugeltjes om, constant in de gaten houden, kortom alles om het kind maar zo veilig mogelijk te laten zijn in de buurt van water totdat de kinderen op zwemles kunnen. Dit is ook een belangrijke reden voor het feit dat kinderen de afgelopen decennia steeds jonger voor zwemles worden opgegeven. “Als mijn kind het A-diploma maar heeft” is een veelgehoorde uitspraak van ouders. Het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ pleit ervoor om zwemveiligheid te koppelen aan leeftijd en omstandigheden en te komen tot een aangepaste definitie van zwemveilig. Wanneer de schoolslag te gecompliceerd is voor kinderen onder de 4 jaar, terwijl we wél willen dat kinderen zich in het water in veiligheid kunnen brengen, dan moeten we misschien naar een andere vorm toe dan zwemslagen voor deze allerkleinsten. We zien inmiddels enkele internationale, maar ook al nationale initiatieven om te komen tot survivalzwemmen voor peuters. Een kind, dat per ongeluk in het water terechtkomt, wordt geleerd boven te komen, op de rug te drijven en om hulp te roepen. Daarna wordt het kind geleerd om naar de kant te gaan en zelf uit het water te klimmen. De Child Safety Report Cards 2009 geven aan dat Nederland laag scoort op het terrein van verdrinkingsveiligheid. Dit wordt vooral getoetst op repressief beleid door de overheid. Met het aanpassen van het systeem van zwemonderwijs zetten wij in op preventief beleid: zorgen dat kinderen zich in het water te allen tijde in veiligheid kunnen brengen. De basis om verdrinking tegen te gaan, ligt naar onze mening bij preventiemaatregelen, niet bij repressiemaatregelen van de overheid.

Naast ‘veiligheid’ is ‘toerusting’ een pijler van het Zwem-ABC. De vragen die daarbij opkomen, zijn: waarin moeten wij kinderen toerusten? Wanneer gaan we dat doen? En op welke manier? In het huidige systeem is gekozen om de zwemslagen te laten vallen onder het begrip toerusting. Als we kijken naar de vraag, waarin kinderen toegerust moeten zijn, dan kunnen we kijken naar het gebruik dat kinderen maken van het water. Kinderen spelen in het water, rennen, gaan zeilen, springen van een bootje af, spelen op een luchtbed, roeien, doen een bommetje, staan of peddelen op een surfplank, springen van een duikplank. Waar rusten wij op toe? Op zwemslagen. Zien we kinderen baantjes trekken in het zwembad? Eigenlijk niet, op een enkeling na die sportambities heeft.

Op de vraag wanneer we kinderen gaan toerusten, komt meteen de beperking van de huidige manier van toerusting naar voren: onder de 4 jaar is het aanleren van zwemslagen niet mogelijk, dus onder de 4 jaar geen toerusting voor kinderen.

Verder kunnen we ons afvragen of de manier van toerusting die we tot nu toe hebben gehanteerd zijn nut op andere terreinen dan de veiligheid heeft bewezen, daar de KNZB aangeeft dat zwemverenigingen ontevreden zijn over het niveau van de zwemslagen van kinderen die een zwemdiploma hebben behaald.

Het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ vindt het daarom tijd het begrip ‘toerusting’ opnieuw te bekijken en te herijken. Toerusting is maatschappij- en leeftijdgebonden.

Toerusting is geen trucje dat kinderen moet worden geleerd. In het huidige Zwem-ABC is door het gat zwemmen bijvoorbeeld opgenomen om de oriëntatie te oefenen. Het is helaas geworden tot een doel op zich in plaats van een middel. Het zwemdiploma moet geen aaneenschakeling van trucjes worden. Een kind moet toegerust zijn op het gebruik van het water in zijn eigen cultuur en in zijn eigen omgeving aangepast op zijn eigen leeftijd

De derde pijler ‘plezier’ willen wij toevoegen aan de huidige twee pijlers ‘veiligheid’ en ‘toerusting’. Voor het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ is de basis van zwemmen voor kleine kinderen: boven blijven en lol hebben. Een kind wil altijd leren, mits de omgeving stimulerend genoeg is en het kind zich veilig voelt. Een kind dat plezier heeft, leert sneller, waardoor plezier en veiligheid hand in hand gaan. In de zwembadwereld bestaat nog steeds de tegenstelling dat plezier en veiligheid niet samengaan. Vanuit wetenschappelijke hoek wordt dit met klem bestreden. Bovendien vindt een ouder het niet alleen belangrijk dat het kind niet verdrinkt, maar ook dat het kind plezier heeft in dat wat het doet. Een kind dat met plezier

zwemt, zal later graag terugkeren in het zwembad. De definitie van plezier is niet eenduidig. Plezier is niet alleen maar lachen en spelen. Plezier is ook leren in opperste concentratie. Duidelijker is het beeld van een kind dat geen plezier heeft. Als een kind iets tegen zijn zin moet doen dan wordt een kind of obstinaat of het kruipt in zijn schulp. Wetenschappers durven de stelling aan dat een kind dat plezier heeft sneller leert. Alleen al vanuit dat oogpunt zou de zwembadbranche de pijler ‘plezier’ een ruime plaats moeten geven binnen het zwemonderwijs. De zwemonderwijzer moet het lef hebben om meer te gaan kiezen voor spel en plezier in de zwemlessen.

Het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ pleit dus vóór zwemonderwijs gebaseerd op veiligheid, plezier en toerusting. Toerusting passend bij de cultuur, de maatschappelijke omgeving en de leeftijd van het kind. Meer plezier waardoor het kind een echte vriend van het water en van het zwembad wordt en het hele leven blijft. En zwemveiligheid voor alle leeftijden te beginnen bij de allerkleinsten. Het doel moet zijn dat de zwembadbranche in staat is het huidige systeem van zwemonderwijs zó door te ontwikkelen, dat het aantal verdrinkingen bij kinderen, met name onder de 4 jaar, de komende jaren drastisch omlaag gaat.